

Méhkeréki szólót táncol
Varga Sándor

Varga Sándor a népművészet szeretetét családjától örökölte. Célja a tudás, tapasztalat átörökítése. Eddig huszonkilenc vásárhelyi cégtáblát gyűjtött össze és rajzolt meg. Ha saját mestersége címerét kellene megrajzolni, motívumként ott találnánk az asztalos, népművész, fa-, csont-, és szarufaragás, néptánc, népművészeti oktatás, sokoldalú tudásszomj és megszerzett tudás átörökítésére utaló jeleket. Feleségével, Varga Annamáriával közösen vállalják a népi kultúra gyűjtését, átörökítését a jövő nemzedékének. Mi sem bizonyítja jobban, mint hazai és külföldi eredményeik, elismeréseik és gyermekük tiszta forrásból való táplálása...

Varga Sándor anyai nagyapját — Kiss Sándort — az 1900-as évek elején Magyarvalkóról Szikáncsra telepítették, aki mezőgazdaságból élt. Annyit hozhatott magával, ami egy lovaskocsira fölfért. Koronás „billogos” csődöröket tenyésztett. Így eljutott Bécsbe, a császári udvarba is bejáratos volt. Ménese egyre nagyobb és híresebb lett. Az 1950-es években, az államosításkor tőle is elvették a tenyészetet, mely a későbbi Mezőhegyesi ménes alapja lett. Világlátott embernek számított, tájékozott volt. Mindemellett őrizte a hagyományokat, szeretett táncolni, melyet örökségként unokájának személyesen adott át.

Apai ágú rokonsága Nagyszalonta, Nagyvárad és környékére való. Van köztük pék, hentes és mészáros. Nagyapja, Varga Sándor is később került Szentésre, aki pék volt. „Amikor elvették tőle az ipart, akkor a kenyérvető lapátot bevetette a tűzbe, ha már ő nem süthet vele kenyeret, ne süssön vele más sem.” - emlékezik a családja. Ezután feleségével, Konkoly Margittal Sóshalom környékén települt le. Több gyermekük született, három leány, kettő fiú, de tisztességgel felneveltek még három lelenc, árván maradt gyermeket is. Az idősebb fiú, ifj.

A HAGYOMÁNY KÖTELEZ

Varga Sándor. Konkoly Margit testvérét, Vicát vette feleségül Dánielisz Endre, aki magyar irodalomtörténész, pedagógiai író, iskola-pszichológus, egykor a nagyszalontai Arany János Emlékmúzeum igazgatója. Szerkesztésében és előszavával jelent meg a *Toldi s a Toldi estéje* 3. kiadása, valamint Tompa Mihály verseinek és leveleinek válogatása. Életútja, elkötelezettsége később Varga Sándorra, a vásárhelyi népművészre is nagy hatással volt.

A Kiss és Varga család gyermekeinek — Varga Sándor és Kiss Julianna — frigyre lépéséből 1971-ben született Varga Sándor népművész, aki e családotól örökölte a hagyományörzés iránti tiszteletet, a népművészet szeretetét és a megszerzett tudás, tapasztalat továbbadásának vágyát. Anyai nagyapjától — Kiss Sándortól — alig öt évesen kezdett táncot és kilenc évesen faragni tanulni. Nagyszülei ismertették meg vele a növény- és állatvilág szépségét éppúgy, mint gyakorlati hasznát. Családjával kijárt a határon túli rokonait látogatni Erdélybe. Tizenkét éves korától kezdve pedig önállóan, hogy az ottani táncokat megismerje, tanulmányozhassa az ott élő emberek szokásait. Gyűjtő útjai során sokat fényképezett, videofelvételeket készített a táncokról, lerajzolta a szép kapuikat, hímezéseiket, faragott mintáikat.

Általános iskolásként tagja lett a *Szövetkezeti táncsoportnak*. Később a *Kankalin néptáncsoport* tagjaként, majd a *Százszorszép Táncegyüttes* alapító tagjaként, egyre több tájegység táncát ismerte meg. Tanulmányait Szegeden folytatta, ahol a *DÉLÉP Napsugár Táncegyüttes*, majd a *Szeged Táncegyüttes* tagjaként is táncolt. Iskolájában (624-es Szakmunkásképző Iskola) létrehozta saját együttesét, mely meglepetés volt az iskolatársak számára éppúgy, mint a tanárok számára. A kitartó munka azonban

sok örömet szerzett mindannyiójuknak. A néptánc-tudása olyannyira kifinomult, és szakmailag is sokat fejlődött, hogy önálló fellépéseket és táncházak vezetését is vállalhatta. Az erdélyi gyűjtőútjain nemcsak megörökítette a népi díszítőművészet elemeit, hanem azok kivitelezését is igyekezett elsajátítani a helyi mesterektől. Korán megértette, hogy a megszerzett tudást, tapasztalatot tovább kell adni a gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt, ahhoz, hogy a magyar népművészet tovább éljen. Egyre sokoldalúbb lett, segített más táncegyüttesek, táncosok ruháinak megtervezésében, nyakláncait, kellékeit gyöngyökből megfűzni. Eredeti motívumok alapján faragott tárgyak készítését is vállalta. Egy erdélyi mestertől tanulta meg az intarziák készítését, így 2000-ben, a mesterlevele megszerzésekor egy intarziás sakkasztal elkészítésével remekelt.

A bútorok színpalettájáról is szó esett, hogy az erdélyből áttelepült szakemberek hogyan formálták, s alakultak maguk is az itteni színvilághoz.

Ezzel kapcsolatos tudását Kiss László bogárnár és asztalos mestertől vette át a Mátyás utcán. Tőle hallotta, hogy a kenyérgár helyén állt egy fűrészmalom s az ott készült alkatrészekből összeállított bútorokat a Széchenyi tér környékén élő, s dolgozó asztalosok világoskék alapon sötétkék, zöld, piros színezéssel látták el.

A csúcson élők fehér alapon sötétkék virágokat festettek tárgyaikra.

Az Agyag utcai templom környékén sötét okkersárga alapon barna és sötétzöld mintával díszítették bútoraikat.

A gyengébb minőségű deszkából készült használati tárgyakat úgynevezett flóderozással (faerezett minta) tették szebbé, mutatósabbá szinte minden városrészen. A *Szegedi*

Alkítás közben — Varga Sándor és kisfia, Varga Gergő

Alkotóház-ban - amíg működött, s létezett az alkotóház -, hét közben gyermekeknek faragószakkört, néha gyermek játszózaház, hét végén vagy tanítási szünetekben pedagógusoknak továbbképzést vezetett.

Kárpátalján - Aknaszlatina, Tiszapéterfalva - táncsoportot hozott létre egy táncos társával, Tunyogi Istvánnal, ahol a környék elfeledettnek hitt táncait, szokásait gyűjtötték össze, majd elevenítették föl gyermekek bevonásával. Volt olyan év, amikor többet volt Aknaszlatinán, mint itthon.

Vásárhelyen is segíti a táncsoportok munkáját, megszerzett tánc tudásával, viseletek megtervezésével, kiegészítők, kellékek elkészítésével.

A Klauzál utcai óvodában pedig az udvari játékokat, és a homokozót készítette el fából.

Jelenleg is tagja a *Dél-Magyarországi Alkotók Népművészeti Egyesülete 2004*-nek, melynek keretén belül alkotó társaival sok helyre elvihetik remekműveiket az országban és külföldön egyaránt.

Rendszeresen részt vesz kiállításokon és élő bemutatókon, mint Franciaországban (Párizs, Draguignan, Grasse, Pont-l' Abbe), Hollandiában (Zandvoort, Hoofddorp, Haarlemmermeer), USA-ban (Columbus), Lengyelországban (Gdansk, Kielce, Łódź), Litvániában, Szlovákiában, Németországban, Finnországban.

Hazánkban is sok helyen megismerkedhetek alkotásaival és táncaival, például Budapesten a *Mesterségek ünnepén*, a Budai várban, *Táncház találkozó*n, *Néptánc antológián*.

Konferenciákon, táborokban képezi magát, hogy tudását naprakészen tartsa. Ismereteit továbbképzéseken, táborokban és játszózaházakban adja tovább.

Ahhoz, hogy hivatását ilyen magas szinten, mások örömeire tudja kamatoztatni, elengedhetetlenül fontos egy jó társ. Felesége Varga Annamária gyöngyfüzéssel foglalkozik, de párjával együtt néptáncol is. Annamária vallja, hogy a férjével való megismerkedése óta nyert teljes körű betekintést a népművészetbe. Ettől kezdve fokozatosan megszerette a néptáncot, a népművészetet, a népviseleteket. Közös gyűjtő munkájuk eredményeként több tájegység népi kultúrájához tartozó ékszer, kiegészítőt rajzolt le, melyek elkészítési módját is megtanulta. Először fűzéssel, de szövással és varrással is készülnek a tárgyai. Közös céljuk, hogy megismertessék a népi kultúrát a mai emberekkel, főként a gyermekekkel, hogy legyen, ki tovább vigye a hagyományainkat. Kisfiuk Gergő, már két éves korában kérte, hogy táncizzanak. A család otthonát szorgos kezük munkája dicséri. Boldogan mutatják a gyűjtő útjaikon készített rajzokat, majd az itthon elkészített faragott fa, csont és szaru tárgyakat, pástorbotokat, játékokat, betlehemet, gyöngyből fűzött és szőtt öveket, ékszereket. Mindezek között számos népművészeti zsűriszámmal ellátott van.

Előkerül a szekrényből az eredeti női és férfi széki, székely és körösfői viselet. Az öt éves Gergő büszkén mutatja széki viseletét, melynek láttán boldogsággal telik meg az ember lel-

Alkotás közben — Vargáné Varga Annamária —

ke. Érezni lehet a család szeretetteljes légkörét. A népi kultúra iránti őszinte, odaadó szolgálat érződik, hitvallással teljes mértékben azonosulnak, mely nem más, mint az évek folyamán felhalmozott tudás és népművészet szeretetének átadása másoknak, legfőképp a gyermekeknek. Vallják, hogy a gyermekek népművészet iránti szeretete nélkül elvész az évezredek tudás, tapasztalat, hagyomány. A magyar néptánc egyedülálló Európában, a virtuóz lépés kombinációival, színes népviseleteinkkel, melyek szinte minden településen más mintát öltenek. Ugyanígy a használati tárgyaink, melyeket évezredek tapasztalat alakított ki, és formált meg. Mindig érdemesek arra, hogy megismerkedjünk velük.

Varga Sándor népművész szerencsésnek érzi magát, hisz ő a nagyapjától személyesen vehette át a népi kultúra, a népművészet, néptánc-tudást, mint örökséget, melyet igyekszik továbbadni a gyermekének éppúgy, mint másoknak, akik befogadók erre, mert így biztosítva érzi a népi kultúra tiszta forrásból való táplálását. Feleségével együtt vállalták ezt a küldetést. S hogy életükben mely pillanat volt a legszebb? Erre a válaszuk: Legutóbb az, amikor 2010 pünkösdjén (az Árpád utcai Tájézház rendezett Pünkösdi mulatságon) a család — édesapa, édesanya és kisfiuk, Gergő — együtt lépett fel a színpadon.

Sajnos nem mindenhol vannak ilyen szerencsés helyzetben, mert sok esetben már elmentek közülünk az eredeti forrásközlők; nagyapaink, nagyanyaink. Sokuktól nem volt, aki átvegye a hagyományt. Ezért nagy felelősség hárul a jelen generációra, melynek kivételes képviselője a Varga család odaadó hagyományörző tevékenysége.

2008 nyarán neves fotóművészek — Balla András, Berényi Gyula, Dobóckó Zsolt, Dozvald János, Dömötör Mihály, Gránitz Miklós, Kresz Albert, Módos Gábor, Oravecz Attila, Patyi Árpád, Siklós Péter, Tóth József — örökítették meg az utókornak a Hódmezővásárhelyen élő népművészek tevékenységét, majd az Alföldi Galériában mutatták be. A fenti képeket a családi archívum örzi, melyeket Dozvald János, Gránitz Miklós és Patyi Árpád készítette.

Benák Katalin

(fotó: Varga Sándor gyűjteményéből)

Csongrád megyében

VERSEKKEL AZ EURÓPAI KULTÚRÁÉRT

Nagy megtiszteltetés érte az idén megynket; október 4-én és 5-én négy dél-alföldi településen: Óföledeákon, Algyőn, Mártélyon és Nagymágocon rendezhették meg az Európa Kulturális Napja ünnepe sorozat országos programjait. A Kultúra Lovagrend és a Falvak Kultúrájéért Alapítvány kezdeményezésére indított rendezvényekhez az óbudai Krúdy Gyula Irodalmi Körön kívül a vásárhelyi Kárász József Alapítvány Irodalmi Köre is csatlakozhatott. A kezdeményezők és a szervezők méltó partnerre találtak a községek, illetve nagyközségek önkormányzataiban. Óföledeákon a Közösségi Ház, Algyőn és Mártélyon a Faluház, Nagymágocon pedig az ÁMK-Kultúrház adott otthont a magas színvonalú irodalmi előadásoknak.

Hazánk és az Európai Unió Himnuszának elhangzása után a települések versmondással köszöntötték az ünnepeket, majd a polgármester a falu múltjáról, jelenéről és jövőjéről tájékoztatta a közönséget. A Kultúra Lovagrend és a Falvak Kultúrájéért Alapítvány nemzetközi kapcsolatairól, a környező országok magyar lakosságának nyújtott anyagi-szellemi segítségről Nick Ferenc elnök adott szívbemarkoló, emberarcú áttekintést. A Krúdy Gyula Irodalmi Kör Kárpát-medencei sokrétű kapcsolatairól Kanizsa József író, költő tartott előadást, majd lélekemelő verseiből olvasott fel. Ezt követően Király Lajos író, költő, műfordító verseinek tapsolhatott a közönség. A Kárász József Alapítvány Irodalmi Körenek a környező falvakhoz fűződő széleskörű kapcsolatairól Fehér József író, költő tájékoztatta a résztvevőket, és olvasott fel drámai hangvételű prózai, lírai alkotásaiból. Verseiből nyújtott kedves, megható válogatást Arany-Tóth Katalin és Góg János költő, szerkesztő.

A fellépő írókat, költőket Óföledeákon Vass József helytörténész, Dr. Majzik István kiadóigazgató és Szilágyi Árpád, egyesületi elnök (Szegedről), Nagymágocon Dóczy Jusztianna újságíró tájékoztatta a hagyományörzés fontosságáról. Nick Ferenc és Kanizsa József zárszavában arról szólt, hogy az Európa Kultúra Napját minden évben szeptember 20-án ünnepi rendezvénnyel indítva szeretnék megrendezni; alapvető céljuk, hogy részévé tegyék a magyar kortársirodalmat az európai kultúrának.

Fehér József